

Z P R A V O D A J

Vydává
Národní informační,
vzdělávací
a osvětové středisko
bezpečnosti práce
při Výzkumném ústavu
bezpečnosti práce, v. v. i.

www.suip.cz www.ceskyfocalpoint.cz

číslo 2/2020

www.bozpinfo.cz www.vubp.cz

ZŘÍZENÍ EVROPSKÉHO ORGÁNU PRO PRACOVNÍ ZÁLEŽITOSTI (ELA)

V posledních letech se zvyšuje přeshraniční mobilita pracovní síly, přičemž v roce 2017 celých 17 milionů občanů žilo nebo pracovalo v jiném členském státě, než je stát, jehož jsou státními příslušníky. Tento počet se ve srovnání s dobou před deseti lety téměř zdvojnásobil.

Na sociálním summitu v Göteborgu dne 17. listopadu 2017 byl součástí společného prohlášení Evropského parlamentu, Rady a Komise evropský pilíř sociálních práv, který stanovil řadu základních zásad a práv na podporu spravedlivých a dobře fungujících trhů práce a systémů sociálního zabezpečení, jimiž se má dosáhnout lepších pracovních a životních podmínek v celé Evropské unii, které občanům zaručí rovné příležitosti, přístup na trh práce, spravedlivé pracovní podmínky a sociální zabezpečení a začlenění do společnosti. Aby mohlo být dosaženo tohoto cíle, je nutné zajistit spravedlivou pracovní mobilitu, která je regulována řadou předpisů Evropské unie upravujících různé aspekty mobility, včetně volného pohybu, vysílání pracovníků a koordinaci sociálního zabezpečení. Za účelem zajištění toho, aby pravidla Evropské unie pro mobilitu pracovní

síly byla vymáhána spravedlivým, jednoduchým a účinným způsobem, byl v roce 2017 představen návrh na zřízení speciálního orgánu Evropské unie. V návaznosti na tento návrh bylo dne 11. července 2019 vyhlášeno v Úředním věstníku nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 2019/1149 ze dne 20. června 2019, kterým se zřizuje Evropský orgán pro pracovní záležitosti (dále jen „nařízení č. 2019/1149“).

O umístění sídla Evropského orgánu pro pracovní záležitosti (anglicky: European Labour Authority neboli ELA) projevil zájem čtyři země EU, a to v následujících městech: Sofie (Bulharsko), Nikósie (Kypr), Riga (Lotyšsko) a Bratislava (Slovensko). Dne 13. června 2019 během zasedání Rady pro zaměstnanost, sociální politiku, zdraví a ochranu spotřebitele hlasovali zastupci vlád členských států o výběru sídla Evropského orgánu pro pracovní záležitosti. Nakonec byla zvolena Bratislava, kdy hlavní město Slovenska získalo 15 hlasů z celkového počtu 28. Sídlo Evropského orgánu pro pracovní záležitosti v Bratislavě by mělo být fakticky zprovozněno v druhé polovině roku 2020. Ke zvolenému sídlu lze nicméně podotknout, že Evropským parla-

mentem byla podána žaloba na neplatnost rozhodnutí o umístění sídla.

Evropský orgán pro pracovní záležitosti má zejména napomáhat k vymáhání již existujících povinností. Hlavní cíle a úkoly Evropského orgánu pro pracovní záležitosti jsou stanoveny v článku 4 nařízení č. 2019/1149 a patří mezi ně např. usnadňovat přístup k informacím, spolupráci a výměnu informací mezi členskými státy, koordinovat a podporovat vzájemně sladěné a společné inspekce, provádět analýzy a posouzení rizik v souvislosti s přeshraniční mobilitou pracovních sil a podporovat členské státy při řešení problematiky nehlášené práce.

V souladu s článkem 16 nařízení č. 2019/1149 tvoří strukturu Evropského orgánu pro pracovní záležitosti zejména správní rada a výkonný ředitel. Důležitou roli pak budou sehrávat národní styční úředníci jakožto národní odborníci, kteří budou vysláni členským státem, z něž pocházejí, do sídla Evropského orgánu pro pracovní záležitosti.

*Mgr. Gabriela Hubaczková
právní oddělení
Státní úřad inspekce práce*

AKTUÁLNÍ INFORMACE Z KONTROLNÍ ČINNOSTI V OBLASTI AGENTURNÍHO ZAMĚSTNÁVÁNÍ

Kontroly agenturního zaměstnávání podle plánu kontrolní činnosti pro rok 2020 jsou v současné době vlivem vyhlášení nouzového stavu omezeny, proto zatím není za I. čtvrtletí letošního roku mnoho informací o jejich výsledcích. Mezi nejaktuálnější informace týkající se této oblasti patří proto stále výsledky kontrolní činnosti za rok 2019. Z nich je možno čerpat nejen konkrétní čísla, ale i námět na další zaměření kontrolní činnosti agenturního zaměstnávání v roce 2020. Základní předmět kontrol se každoročně víceméně nemění, ale v průběhu roku se téměř vždy vyhláší alespoň jedna mimořádná kontrolní akce zaměřená na agentury práce, a to např. podle druhu vykonávaných prací, podle národnostního složení zaměstnanců, podle počtu zaměstnanců apod. V roce 2019 se kontroly agenturního zaměstnávání částečně dotkly kontrol vysílání pracovníků v rámci poskytování služeb, částečně kontrol zastřehného agenturního zaměstnávání. V průběhu roku 2019 nedošlo k žádným výrazným změnám pracovních předpisů ve vztahu k agenturnímu zaměstnávání. Proto také nebyla provedena změna v základním zaměření kontrol. V roce 2019 bylo v oblasti agenturního zaměstnávání ukončeno celkem 469 kontrol, z nichž bylo zhruba 63 % bez zjištění a 37 % se zjištěním porušení zákona.

Mezi nejčastější nedostatky patří porušení ustanovení § 309 a 308 zákoníku práce, méně porušení se týká porušení § 60 a 58 zákona o zaměstnanosti. V souvislosti s agenturním zaměstnáváním jsou zjišťována také porušení na úseku odměňování (nevyplacení mzdy v době splatnosti, nevyplacení příplatků ke mzdě apod.) nebo na úseku pracovní doby a doby odpočinku (nevedení evidence pracovní doby, nezajištění odpočinku v práci apod.), i když na tomto úseku v menším rozsahu.

Přetrvávajícím nejčastějším porušením je stále nezajištění srovnatelných pracovních a mzdových podmínek agenturních zaměstnanců s kmenovými zaměstnanci uživatele. Přes vydaný metodický pokyn SÚIP k hodnocení těchto podmínek, který pochopitelně nemůže pojmut všechny aspekty, hledají některé agentury práce i uživatelé cestu, jak v tomto směru obejít zákon a co nejvíce přitom snížit zejména mzdové náklady. Rozdílné názory kontrolních orgánů a agentur práce a uživatelů už začínají na tom, zda se jedná o srovnatelného zaměstnance uživatele, což se v základu promítne do mzdy. Pokud jde o různé benefity, SÚIP v zásadě zastává názor, že pokud je benefit spojen s odpracovanou dobou, to znamená s odpracovanými nebo neodpracovanými směnami, jedná se o benefit, na který mají dosáhnout i agenturní zaměstnanci, i když nesplňují podmínku doby trvání pracovního vztahu k uživateli. Ale práci pro uživatele odvádějí ve stejném rozsahu jako kmenoví zaměstnanci uživatele, často už po několik let.

Nesmí se zapomínat ani na oblast BOZP a PO u agenturního zaměstnávání, protože přibývá pracovních úrazů agenturních zaměstnanců na pracovištích a strojích uživatelů. Je zjišťováno, že úrazy v knize úrazů evidují uživatelé, kteří často zasílají hlášení úrazů místo agentur práce, kterým to jako zaměstnavatelům přísluší. Také školení jsou prováděna často formálně, u zahraničních zaměstnanců bez toho, aby tomu porozuměli, podobné je to u vstupních prohlídek. Oblast BOZP je u uživatelů součástí předmětu těchto kontrol.

V roce 2020 se očekávalo, že kontroly agenturního zaměstnávání budou více zaměřeny na agentury práce, které zaměstnávají a přidělují k uživateli cizí státní příslušníky. Při přetrvávajícím nedostatku pracovních sil doplňují požadované stavy zaměstnanců. Cizinci jsou často obětmi různých nelegálních zprostředkovatelů, zejména z jejich domovských zemí, které je nalákají za výhodných podmínek do České republiky a skutečnost je potom zcela opačná. Vyhlášení nouzového stavu však s sebou nese i omezení zaměstnávání zahraničních zaměstnanců.

*Ing. Jana Bělíková
úsek inspekce PVP
Státní úřad inspekce práce*

POSUN V PROVÁDĚNÍ KONTROL NELEGÁLNÍHO ZAMĚSTNÁVÁNÍ NA ODDĚLENÍ INSPEKCE NLZ V JIHMORAVSKÉM KRAJI

Od roku 2012, kdy začal Státní úřad inspekce práce provádět kontroly specializované na nelegální zaměstnávání v Jihomoravském kraji a Zlínském kraji, se jejich charakter a rozsah značně změnil. V začátcích, kdy se začaly tyto kontroly provádět, byla většina z nich zaměřena na kontrolované osoby provozující menší pracoviště, jako například trafiky, květinářství a jiné maloobchodní prodejny. Náročnost těchto kontrol spočívala spíše v tom, že inspektoři se na kontroly dostavovali neohlášeně a museli překonávat počáteční neochotu zúčastněných osob spolupracovat.

V průběhu činnosti a vývoje kontrol nelegálního zaměstnávání se neustále zvyšuje počet kontrol zaměřených na větší pracoviště, které jsou náročnější na přípravu a samotné provedení kontroly na místě, koordinaci kontrolního týmu, komunikaci s jinými správními orgány, vyhotovení protokolu o kontrole a následné úkony. Kontroly těchto pracovišť se provádějí ve větším počtu inspektorů, kdy je jeden z nich vedoucím oddělení inspekce NLZ jmenován jako vedoucí kontrol-

ní akce a další jeho zástupcem, tito mají za úkol zajistit přípravu kontroly spočívající zejména v zajištění informací o zaměstnancích potenciálních kontrolovaných osob, monitoringu objektu, koordinace s Policií ČR (pokud se účastní kontroly), stanovení dalších specifických podmínek provádění kontroly a další. Během kontroly na místě má vedoucí kontrolní akce mimo jiné za úkol komunikaci s vedením kontrolované osoby, zajištění zázemí a dokladů souvisejících s kontrolou. Společně se svým zástupcem má dále za úkol koordinaci provádění kontroly, zejména zajišťování výpovědí pracovníků na pracovišti. Jeho zástupce v případě potřeby dále vyhotovuje záznam o zjištění na místě, který poté může sloužit k prokazování nejen závislé práce, ale i případného zprostředkovávání zaměstnání. Vyhotovování protokolu o kontrole, který je výstupem kontrol většího rozsahu, je, v porovnání s protokoly z kontrol menšího rozsahu, výrazně časově náročnější nejen z důvodu většího počtu kontrolovaných pracovníků a kontrolovaných osob, ale i kvůli zhodnocení

dokladů v kontrolním spisu a nutnosti komunikovat s dalšími správními orgány, jejichž informace jsou nutné ke zjištění skutečného stavu věci (např. Úřadem práce; Ministerstvem vnitra – odborem azylové a migrační politiky). V praxi se osvědčuje spolupráce s dalšími orgány státní správy. Oddělení inspekce NLZ v Jihomoravském kraji v roce 2019 provedlo celkem 33 velkých kontrolních akcí. Z tohoto počtu bylo 27 kontrolních akcí provedeno za účasti Policie ČR.

Podle mého názoru je provádění těchto kontrol, navzdory jejich vyšší náročnosti, účelné pro vysokou společenskou škodlivost systémového obcházení zákazu nelegálního zaměstnání a případně zastřehného agenturního zaměstnávání. Velké kontrolní akce jsou sice náročnější na zvládnutí kontrolního procesu, ale efektivní z hlediska kontrolních zjištění, zejména k potírání společenské nebezpečnosti prokázaných skutků.

*Ing. Petr Polách
inspektor oddělení NLZ
Oblastní inspektorát práce pro Jihomoravský kraj a Zlínský kraj*

RIZIKA PŘI POUŽÍVÁNÍ KOLOVÉHO RYPADLA KOMATSU PW180–7K K „JEŘÁBOVÉ MANIPULACI“

Následující úvaha o rizicích při používání kolového rypadla Komatsu PW180–7K k jeřábové manipulaci je inspirována jedním smrtelným a jedním závažným pracovním úrazem zaměstnanců při použití uvedeného zařízení k jeřábové manipulaci, ke kterým došlo v regionu působnosti Oblastního inspektorátu práce pro Královéhradecký a Pardubický kraj.

Kolové rypadlo Komatsu PW180–7K je dle návodu výrobce určeno k následujícím pracovním činnostem: bagrování, urovnávání, hloubení příkopů a nakládání. Kolová rypadla všeobecně mají nezastupitelnou roli při provádění zemních prací ve stavebnictví. U kolového rypadla Komatsu PW180–7K výrobce uvádí další určení pracovní činnosti, a to zvedání a přemísťování břemen za použití lžice s hákem nebo spojky lžice se zvedacím okem (obdobně je tomu tak i u dalších typů rypadel). Jaká jsou úskalí a rizika při použití kolového rypadla pro účel zvedání a přemísťování břemen? Jelikož se jedná o stroj pro zemní práce používaný na staveništích, jsou minimální požadavky na bezpečnost a ochranu zdraví při jejich provozu určeny NV č. 591/2006 Sb., Příloha č. 2, odst. I. a II. Bližší požadavky na bezpečný provoz uvedeného stroje pak ukládá NV č. 378/2001 Sb. Pokud se rypadlo používá v režimu jeřábové manipulace, je nutno vzít v úvahu bezpečnostní požadavky, které se vztahují k bezpečné práci jeřábu. Norma ČSN ISO 4306-1 „Jeřáby – Názvosloví“, pod definicí jeřábu uvádí: „Jeřáb je stroj pro cyklickou činnost určený pro zdvihání a přemísťování břemen v prostoru, která jsou zavěšena na háku nebo uchopena jiným prostředkem“. Proto je nezbytné, aby zaměstnavatelé (provozovatelé) při používání rypadla, které je určeno k jeřábové manipulaci, plnili požadavky normy ČSN ISO 12480-1 „Jeřáby – Bezpečné používání“, která stanoví požadované postupy pro bezpečné používání jeřábů, včetně systémů bezpečné práce, řízení, plánování, výběru, provozu a údržby a výběru jeřábníků, vazačů a signalistů. V návodu výrobce pro používání rypadla jsou sice určité informace k bezpečnému používání rypadla pro zdvihání a přemísťování břemen (které je nutno dodržovat), ale tyto nejsou v takovém rozsahu, jak to uvádí norma ČSN ISO 12480-1. Při používání rypadla k jeřábové manipulaci je nutno vzít v úvahu také riziko vyvolané vysokou rychlostí pohybu výložníku. Například u rypadla Komatsu PW180–7K jsou pohyby výložníku (a tedy i zavěšeného břemene) 3x až 4x rychlejší než při přemísťování břemene pomocí autojeřábu. Významným rizikem je i faktor, že při zvedání a přemísťování břemen za použití lžice s hákem se vazač při zavěšování a odvěšování břemene pohybuje v blízkosti několikasetkilové lžice (lopaty rypadla), která může být zdrojem úrazu.

Používání rypadel určených výrobcem ke zvedání a přemísťování břemen je v poslední době ve stavebnictví hojně využíváno, jelikož je pro zaměstnavatele ekonomicky výhodné, odpadá nutnost pronajímání si autojeřábů. K bezpečnému používání rypadel určených ke zvedání a přemísťování břemen je však nutné, aby zaměstnava-

telé (provozovatelé) těchto zařízení plnili požadavky § 102 zákona č. 262/2006 Sb., tedy vyhodnocovali všechna rizika spojená s konkrétní manipulací s břemenem za použití rypadla a přijímali opatření k předcházení rizikům. O vyhodnocení rizik a přijatých opatřeních je zaměstnavatel povinen vést dokumentaci. Dále při používání rypadla určeného ke zvedání a přemísťování břemene je nutno zaměstnavatelem dodržet ustanovení § 5 odst. 1 písm. b) zákona č. 309/2006 Sb., tj. organizovat práci a stanovit pracovní postupy tak, aby byly dodržovány zásady bezpečného chování na pracovišti a aby zaměstnanci nebyli ohroženi padajícími nebo vymrštěnými předměty nebo materiály při provádění jeřábové manipulace.

Ing. Vladislav Šmíd

*inspektor oddělení inspekce BOZP – V TZ a stavebnictví
Oblastní inspektorát práce pro Královéhradecký kraj
a Pardubický kraj*

KONTROLNÍ ČINNOST SÚIP V ROCE 2019

V uplynulém roce provedly orgány inspekce práce u zaměstnavatelů celkem 25 834 kontrol. Z tohoto počtu se 9 361 kontrol zaměřilo na dodržování bezpečnosti práce na pracovištích a bezpečný provoz vyhrazených technických zařízení, 7 015 kontrol se věnovalo dodržování pracovních vztahů a podmínek, na odhalování nelegálního zaměstnávání směřovalo 8 160 kontrol a na oblast zaměstnanosti bylo zaměřeno 1 298 kontrol. Kromě inspekční činnosti v oblasti bezpečnosti práce a vyhrazených technických zařízení provedly oblastní inspektoráty práce 605 kontrol příčin a okolností pracovních úrazů. Dále oblastní inspektoráty práce vydaly 1 844 vyjádření k projektovým dokumentacím staveb, určených pro užívání ve veřejném zájmu nebo jako pracoviště fyzických osob, a účastnily se v 1 176 případech kolaudačních řízení staveb.

Celkem bylo u zaměstnavatelů při kontrolách zjištěno 42 857 porušení, přičemž 23 829 z nich bylo zjištěno v oblasti bezpečnosti práce a vyhrazených technických zařízení, 10 040 při kontrolách v oblasti pracovních vztahů a podmínek, 7 110 porušení spadalo do oblasti nelegálního zaměstnávání a pod zákon o zaměstnanosti 1 878. Nejčastěji se zaměstnavatelé dopouštěli porušení právních předpisů v oblasti vyhledávání a řízení rizik spojených s možným ohrožením života a zdraví zaměstnanců. Při kontrolách dodržování pracovněprávních předpisů oblastní inspektoráty práce nejčastěji zjišťovaly u zaměstnavatelů porušování povinností při sjednávání a ukončování pracovního poměru a dohod konaných mimo pracovní poměr, v oblasti odměňování a dodržování pracovní doby zaměstnanců a v oblasti agenturního zaměstnávání.

Při kontrolách zaměřených na nelegální zaměstnávání odhalily oblastní inspektoráty práce 4 342 nelegálně zaměstnaných osob. Jednalo se o 622 občanů České republiky, 3 513 cizinců a 207 občanů Evropské unie.

Co se týká podnětů ke kontrole, těch obdržely orgány inspekce práce v roce 2019 celkem 6 786, z nichž některé se paralelně vztahovaly k různým oblastem kontrolní působnosti Úřadu. Poměrně často šlo například o kombinaci oblasti pracovněprávních vztahů (dále PVP) a podmínek společně s oblastí bezpečnosti a ochrany zdraví na pracovištích (dále BOZP), resp. s oblastí nelegálního zaměstnávání (dále NLZ). Na úseku PVP bylo přijato 4 081 podnětů, což je srovnatelné s rokem předchozím. Na úseku BOZP došlo k poklesu počtu podnětů; v této oblasti Úřad v loňském roce obdržel celkem 779 podnětů, přičemž 68 směřovalo do oblasti vyhrazených technických zařízení. Na možný výkon nelegální práce upozorňovalo 1 843 podnětů a na jiná možná porušení v oblasti zaměstnanosti dalších 281 podnětů. Orgány inspekce práce rovněž obdržely 18 podnětů upozorňujících na nedodržování podmínek vymezených zákonem o dětské skupině. Procentuální rozložení podnětů podle jednotlivých oblastí působnosti Úřadu se oproti předchozímu roku prakticky nezměnilo, stále se kolem 60 % podnětů týká oblasti PVP, 30 % podnětů se týká zaměstnanosti a NLZ a zbylých 10 % se vztahuje k BOZP.

V roce 2019 oblastní inspektoráty práce uložily zaměstnavatelům za porušení právních předpisů spadajících do kontrolní působnosti Státního úřadu inspekce práce celkem 3 562 pokut v souhrnné výši 344 576 200 Kč.

Mgr. Richard Kolibač
tiskový mluvčí
Státní úřad inspekce práce

Zveme Vás do společného
výstavního stánku MPSV,
EU-OSHA, SÚIP a VÚBP
na veletrhu
FOR ARCH v Praze.

22.–26.9. 2020

Hala 1

Těšíme se na setkání s Vámi!

3. ROČNÍK SOUTĚŽE PROFESIONÁL – KOORDINÁTOR BOZP NA PRACOVIŠTI

Dne 22. října 2019 byl Výzkumným ústavem bezpečnosti práce, v. v. i., vyhlášen 3. ročník národní soutěže PROFESIONÁL – KOORDINÁTOR BOZP NA STAVENIŠTI v rámci evropského týdne bezpečnosti a ochrany zdraví při práci.

Soutěž má za cíl podpořit aktivní přístup ke správnému provádění zákonem uložených činností koordinátora bezpečnosti a ochrany zdraví při práci (dále jen „BOZP“) na staveništi v České republice, zpopularizovat tuto pracovní činnost, zvýšit prestiž koordinátora BOZP na staveništi ve vztahu k ostatním účastníkům ve výstavbě a podpořit oprávněné požadavky koordinátorů BOZP na staveništi na řádné finanční ohodnocení jejich činnosti.

Soutěž PROFESIONÁL BOZP je národní soutěží jednotlivců, jejímž smyslem je ocenit individuální přínosy osob, které vykonávají práci v dané oblasti, a které napomáhají prosazování kultury prevence rizik v oblasti BOZP ve výstavbě, ke zvyšování úrovně BOZP na staveništích v ČR, ke zlepšení postojů a přístupů jednotlivců, managementů firem i celé veřejnosti k otázkám bezpečnosti práce a ochrany zdraví při práci, ke zvyšování celkové kultury a efektivity práce a podpoře dobrovolného a spontánního přístupu k řešení problémů BOZP v podniku. Jedná se o průlomovou akci, neboť vedle jednorázových i tradičně realizovaných programů pro podniky a jejich celé pracovní kolektivy dosud nebyl v České republice motivačně podpořen a oceňován přínos jednotlivců.

Soutěž se vyznačuje pro tyto soutěžní kategorie:

- fyzické osoby zajišťující zákonné povinnosti koordinátora BOZP na staveništi pouze v přípravné fázi, a to při přípravě staveb, tj. od zahájení prací na zpracování projektové dokumentace pro stavební řízení do jejího předání objednateli (podle stavebního zákona „stavebníkoví“),
- fyzické osoby zajišťující zákonné povinnosti koordinátora BOZP na staveništi pouze při realizaci staveb, tj. od převzetí staveniště zhotovitelem až do převzetí dokončené stavby zadavatelem stavby,
- fyzické osoby zajišťující zákonné povinnosti koordinátora BOZP na staveništi jak v přípravné fázi, tak při realizaci staveb.

Uzávěrka pro odevzdání Přihlašovacího formuláře je 31. srpna 2020.

Vyzýváme k účasti v soutěži, dejte nám vědět o svých projektech, které přispívají k prevenci rizik na staveništi!

Mgr. Alena Horáčková
Výzkumný ústav bezpečnosti práce, v. v. i.